

Pane doktore: „Mám celiakii ?“ Diagnostické problémy

MUDr. Compel' Vladimír

**Privátní interní a gastroenterologická ambulance
České Budějovice**

33. Český a Slovenský gastroenterologický kongres Praha 13.11.2015

Definice celiakie

Celiakie (celiakální sprue, glutenová enteropatie) je chronické zánětlivé onemocnění sliznice tenkého střeva způsobené přecitlivělostí na lepek.

Onemocnění celoživotní.

Je částečně geneticky determinováno (HLA-DQ2, DQ8 haplotypy)

Výskyt celiakie

odhaduje se, že v ČR není diagnostikováno
85-90% osob trpících celiakií.

- odhad pacientů v ČR cca 40-50 000 pacientů (četnost **1:200-250**)

Proč je diagnóza celiakie tak velký problém??

.. že se vyvíjí léta ???

.. že nestačí vyšetření dle doporučení ... histologie, tTG IgA ?

.. že laboratorní testy nepřesvědčivé ? (velice drahé 5-15 000,- Kč/1 náběr)?

.. že histologie nepřesvědčivá ?

.. že endoskopie je nepřesvědčivá ?

.. že se zde mixují jiné diagnózy? (Intolerance, alergie, deficit DAO ...) ?

Paní V.J. 33 let (u nás poprvé ===[15.09.2015]===[09:18-09:31]==)

S: asi 10 let nepohoda s prasklinami konečníku, po stolici a po utření krvácí..to se opakuje léta, nyní na jaře 2015 zhoršeno, svědivé, furt bolestivé, i výrůstek.

Stolice normální, 2-3xd, někdy vodnatý průjem, nadmutí+++ , až nemůže nadechnout- až myslela, že je těhotná. Škrundání++, křeče+,

AA: negat., nemá orální alerg.projevy, senná rýma ne, ekzémy ne. RA: negat

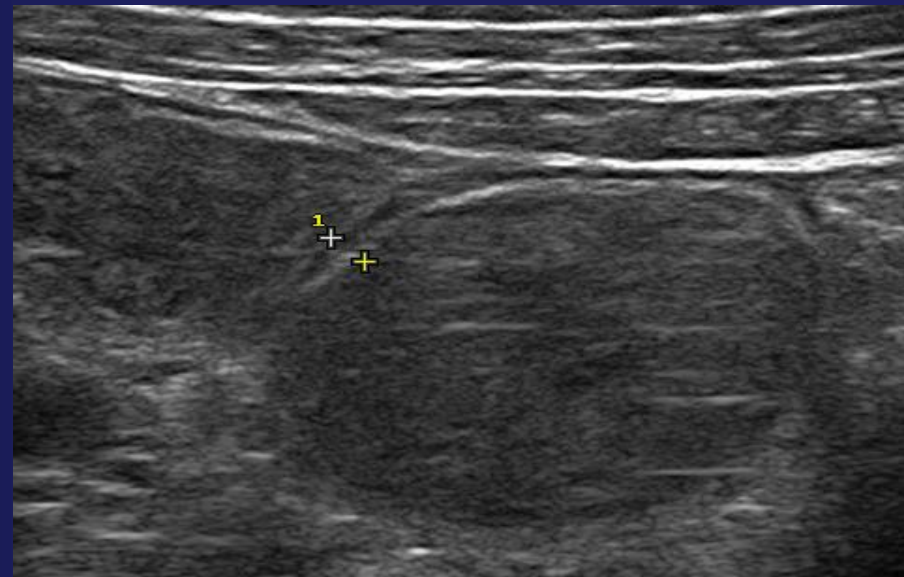
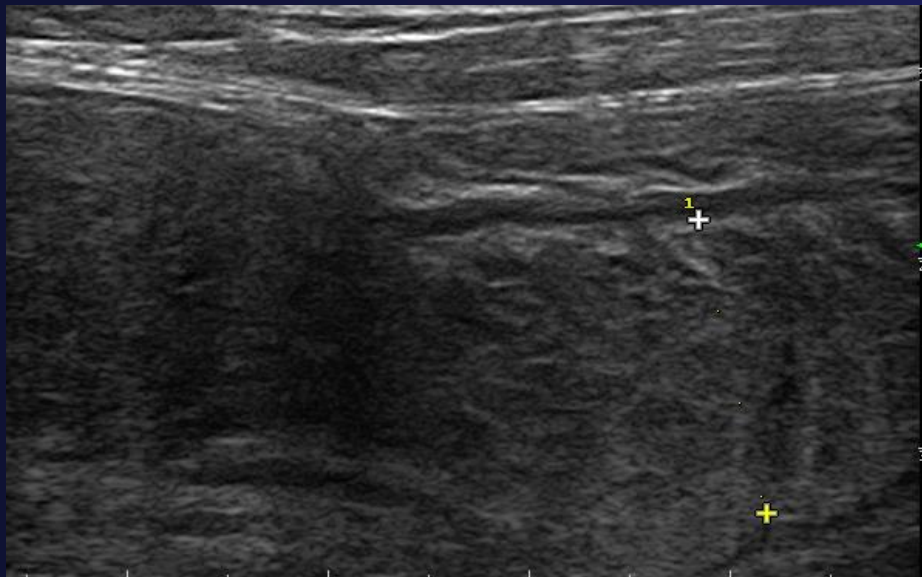
Obj:normostenik, vše v normě, jenom, lehce nafouklé, peristaltika přiměřená,

per rectum: perianální ekzém do 5mm kolem, 2x fissura na č.09 zarudlý 1mm výrůstek

***Ultrazvuk břicha: Kličky jejunu s lumen s vodovou sekrecí do 22mm. Ilea do 8-12mm,

***Z: **FUNKČNÍ změny klíček tenkého střeva** v.s z potravinové alergie. Nabrat potr.alergény.

Omezit pečivo na polovinu. Kolonoskopii objednat. TC mast lokálně. dr.compel'

ID / RČ: 825129/1345

pojišťovna: 111 diagnóza: R10.4 K73.0ČZ: 32569000 odbornost: 105

Datum a čas odběru vzorku: 15/09/2015-09:50 Materiál číslo: 1209

Datum a čas přijetí vzorku: 15/09/2015-12:13 Komentář:

Název vyšetření	Výsledek	Jednotky	Referenční interval	Hodnocení

Scr.Celiakie

S	tTransglut. IgA	5.30	U/ml	(0.00... 17.99)	
S	Gliadin IgA	10.30	RU/ml	(0.00... 22.49)	
S	tTransglut. IgG	5.26	U/ml	(0.00... 17.99)	
S	Gliadin IgG	0.58	RU/ml	(0.00... 22.49)	✓

Intol. mleka

S	Krav. mleko IgA	6.26	AU/ml	(0.00... 17.99)	
S	Krav. mleko IgG	12.06	AU/ml	(0.00... 17.99)	
S	Krav. mleko IgM	17.30	AU/ml	(0.00... 17.99)	

Datum a čas přijetí vzorku: 17.09.2015 14:58:11

Zapsal: Ing. Milan Valenta

Vyšetření:

NČLP	Název vyšetření	Výsledek	Jed	Referen. interval	Hodnocení
04615	IgE proti vaječnému bílku	0,01	kU/l	(0,00-0,10)	negativní
04622	IgE proti vaječnému žloutku	0,02	kU/l	(0,00-0,10)	negativní
03972	IgE proti alfa - laktalbuminu	0,03	kU/l	(0,00-0,10)	negativní
42203	IgE proti beta - laktoglobulinu	0,03	kU/l	(0,00-0,10)	negativní
04028	IgE proti arašídům	2,11	kU/l	(0,00-0,10)	středně vy
04496	IgE proti pšeničné mouce	1,92	kU/l	(0,00-0,10)	nizká
04020	IgE proti bramborám	2,26	kU/l	(0,00-0,10)	středně vy
04583	IgE proti rajčeti	2,23	kU/l	(0,00-0,10)	středně vy
04288	IgE proti pylu břízy bradavičnaté	1,33	kU/l	(0,00-0,10)	nizká
04567	IgE proti pylu žita	2,41	kU/l	(0,00-0,10)	středně vy

Datum ukončení: 21.09.2015 Čas ukončení: 01:58:46

Datum tisku: 21.09.2015

Čas tisku: 06:56:33

Vytiskl: Lucie Collin

Scr. Celiakie

S	tTransglut. IgA	5.30	U/ml	(0.00... 17.99)
S	Gliadin IgA	10.30	RU/ml	(0.00... 22.49)
S	tTransglut. IgG	5.26	U/ml	(0.00... 17.99)
S	Gliadin IgG	0.58	RU/ml	(0.00... 22.49)

Intol. mleka

S	Krav. mleko IgA	6.26	AU/ml	(0.00... 17.99)
S	Krav. mleko IgG	12.06	AU/ml	(0.00... 17.99)
S	Krav. mleko IgM	17.30	AU/ml	(0.00... 17.99)

m a čas prijetí vzorku: 17.09.2015 14:58:11

Zapsal: Ing. Milan Vašina

NČLP	Název vyšetření	K Výsledek	Jed	Referen. interval
4615	IgE proti vaječnému bílku	0,01	kU/l	(0,00-0,10)
4622	IgE proti vaječnému žloutku	0,02	kU/l	(0,00-0,10)
3972	IgE proti alfa - laktalbuminu	0,03	kU/l	(0,00-0,10)
2203	IgE proti beta - laktoglobulinu	0,03	kU/l	(0,00-0,10)
4028	IgE proti arašídům	2,11	kU/l	(0,00-0,10)
4496	IgE proti pšeničné mouce	1,92	kU/l	(0,00-0,10)
4020	IgE proti bramborám	2,26	kU/l	(0,00-0,10)
4583	IgE proti rajčeti	2,23	kU/l	(0,00-0,10)
4288	IgE proti pylu břízy bradavičnaté	1,33	kU/l	(0,00-0,10)
4567	IgE proti pylu žita	2,41	kU/l	(0,00-0,10)

19x

24x

Pozitivní histologie dle Marsche

(více jako 40ly/ 100Enterocytů)

září 2012-říjen 2015

Počet pacientů	věk	Potíže v letech	Marschova klasifikace			
			I	II	IIIA	IIIB
69	38	4,1	3	14	42	10

Pozitivní protilátky proti

Počet pacientů	Lepek E,TG,Glia	IgE žitná, pšeničná m	Mléko	Ostatní IgE alergeny	Žádné	Kombinace alergenů
69	25	10	5	2	14	13
	36%	14%	7%	3%	21%	19%

Pozitivní protilátky
 (Histologie **do 40ly/100enterocytů, Marsh-**)
 (září 2012-říjen 2015)

Počet pacientů	věk	Potíže v letech	HISTOLOGIE MARSH -			
			Norma	mírná infiltrace Ojedinělá žirná b.	lymfo-plazmocyty Změna žláz, krypt	mírné oploštění
55	39	5,3	3*	14	42	10

* Jenom u 3 pacientů norm. histologie

Pozitivní protilátky proti

Endom.	tTG	Glia	IgE žito, žitná pšeničná mouka	Mléko	Ostatní protilátky	žádné
8	36	22	10/ 3*	23/ 2*	8/ 0*	0

* jediná zjištěná protilátka u pacienta

Endoskopický nález (září 2012-říjen 2015)

	POČET PACIENTŮ	NORMÁLNÍ	TYPICKÝ PRO CELIAKIE	HLEN	OSTATNÍ příznaky
MARSH +	69	22 (31%)	15 (22%)	15 (22%)	17 (25%)
MARSH -	55	34 (62%)	3 (5%)	3 (5%)	16 (28%)

Co z toho pro naši ordinaci plyne?

Nemáme diagnostickou jistotu

ani endoskopicky

ani imunologicky

ani histologicky

Výsledky vzájemně nekorelují

Dyspepsie s potvrzeným vztahem k potravinám **(červenec 2000 - říjen 2015)**

2181 pacientů s dyspepsií ve vztahu k potravinám
1527 pacientů na dietě s omezením lepku

1097 mléko, laktalbumín, laktoglobulin, kasein

411 bříza, peckoviny

91-225 směs ovoce, zelenina, ořechy, jablko, rajče, mrkev

30 - 70 banán, brambory, káva, kakao, banán

1 - 30 pomeranč, maso, mák, sója, koření, ananas, glutaman,
želatina, benzoan, čaj, droždí, kmín

Dyspepsie s potvrzeným vztahem k potravinám (2000 - říjen 2015)

1527 pacientů na dietě s omezením lepku a z nich:

172 celiaků

1355 pacientů profitujících z bezlepkové diety

tj. 89% („neceliakálních dyspeptiků“ a alergiků)

U kterých:

- protilátky (proti endomysiu, gliadinu, transglutamináze, glutenu..)„ jsou ještě normální..... ale jejich hladiny nejsou nulové!!!!)**
- histologie z bioptických vzorků duodena prokazuje jenom lehkou infiltraci klků lymfo-plazmocyty (nedosahuje více jako 40ly/100enterocytů)**

Proč

**profituje z bezlepkové diety
1355 pacientů tj. 89% ?**

**Vždyt' endoskopický nález,
histologie a protilátky
vykazují ještě „normální“ hodnoty
(nebo minimální změny)**

Kdo jsou ti pacienti ?

Jak jsme je vyčlenili to této skupiny?

1. **Anamnéza** suspektní z „potravinové dyspepsie“
2. **UZ** žaludku s střev je suspektní z „potr.dyspepsie“
3. **Protilátky** nejsou nulové, i když „normální“
4. **Histologie** - „lehká infiltrace lymfo-plazmocyty ...další “

Anamnéza

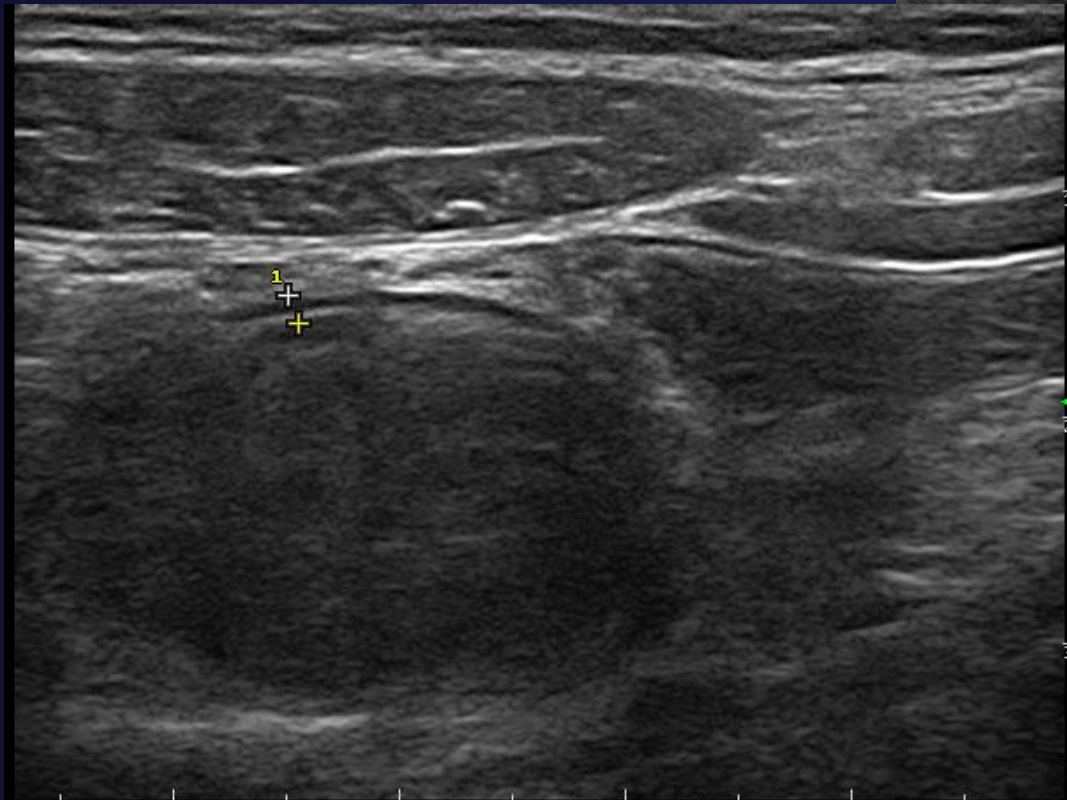
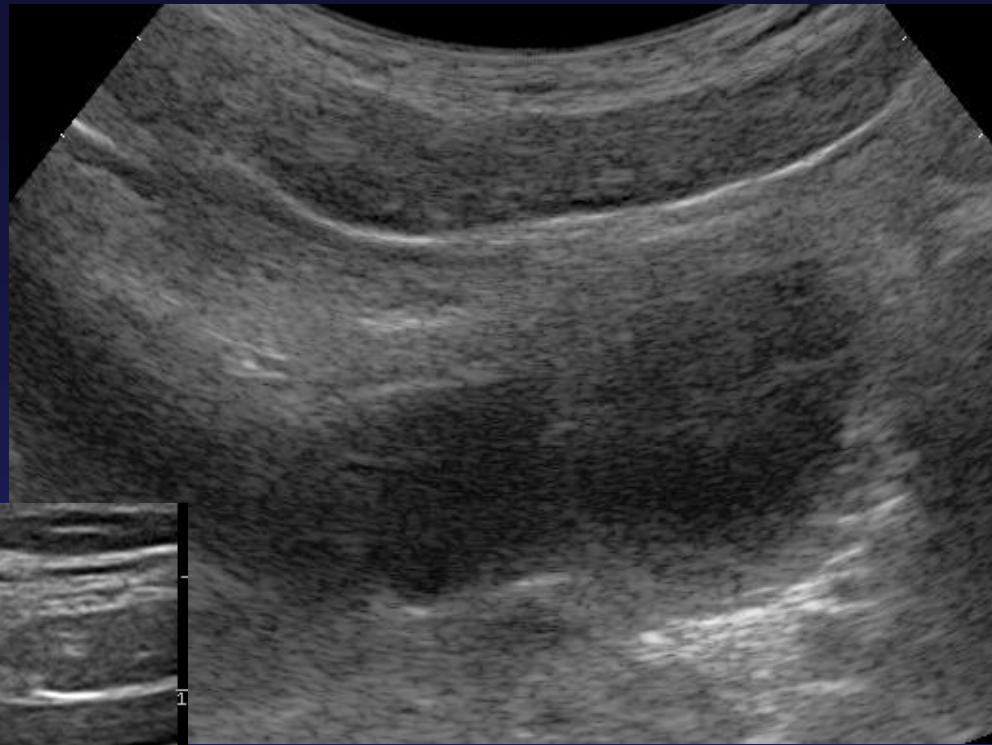
Problémy v souvislosti s **jídlem**:

raději nejím, nemůžu se na jídlo ani podívat,
když nejím, je mi dobře, hlad je můj kamarád

- **orální** alergické projevy (pálení, svědění, otoky, afty, pupínky)
- **žaludek**: křeče, krkání, nadmutí žaludku, bolest, hypersekrece, hyperacidita, pyróza ...
- **střeva**: nadýmání, škroukání, křeče, bolesti břicha, pocit plnosti akutní až sub/ileosní příhody, zaražené „větry“ ...
- někdy vodnatý průjem, spastická zácpa, problémy s konečníkem...

Ultrazvuk jejuna, ilea

Co jsou to ještě normální hladina protilátek proti gliadinu, endomysiu a transglutamináze ?

Scr. Celiakie					
S	tTransglut. IgA	0.27	U/ml	(0.00... 17.99)	negativní
S	Gliadin IgA	2.31	RU/ml	(0.00... 22.49)	negativní
S	tTransglut. IgG	12.47	U/ml	(0.00... 17.99)	negativní
S	Gliadin IgG	2.04	RU/ml	(0.00... 22.49)	negativní
Intol. mléka					

Scr. Celiakie					
	tTransglut. IgA	7.07	U/ml	(0.00... 17.99)	negativní
	Gliadin IgA	3.65	RU/ml	(0.00... 22.49)	negativní
	tTransglut. IgG	8.03	U/ml	(0.00... 17.99)	negativní
	Gliadin IgG	23.68	RU/ml	(0.00... 22.49)	HRANIČNÍ
	Endomysium IgA	11.94	RU/ml	(0.00... 19.99)	negativní

Gastroent. blok					
	Tk. transgl. IgG	6.676	U/ml	0-18	negativní
	Tk. transgl. IgA	4.33	U/ml	0-18	negativní
	Gliadin DA IgG	0.045	AU/ml	0-22.5	negativní
	Gliadin DA IgA	9.134	AU/ml	0-22.5	negativní
	Kr. mléko IgG	1.009	OD/cut	0-0.9	hraniční
	Kr. mléko IgA	0.533	OD/cut	0-0.9	negativní
	Kr. mléko IgM	0.63	OD/cut	0-0.9	negativní

Pozor

na negativní a hraniční hodnoty !

Scr. Celiakie					
tTransglut. IgA	1.95	U/ml	(	0.00... 17.99	) negativní
Gliadin IgA	9.63	RU/ml	(	0.00... 22.49	) negativní
tTransglut. IgG	20.00	U/ml	(	0.00... 17.99	) HRANIČNÍ
Gliadin IgG	2.12	RU/ml	(	0.00... 22.49	) negativní
Endomysium IgA	1.27	RU/ml	(	0.00... 19.99	) negativní

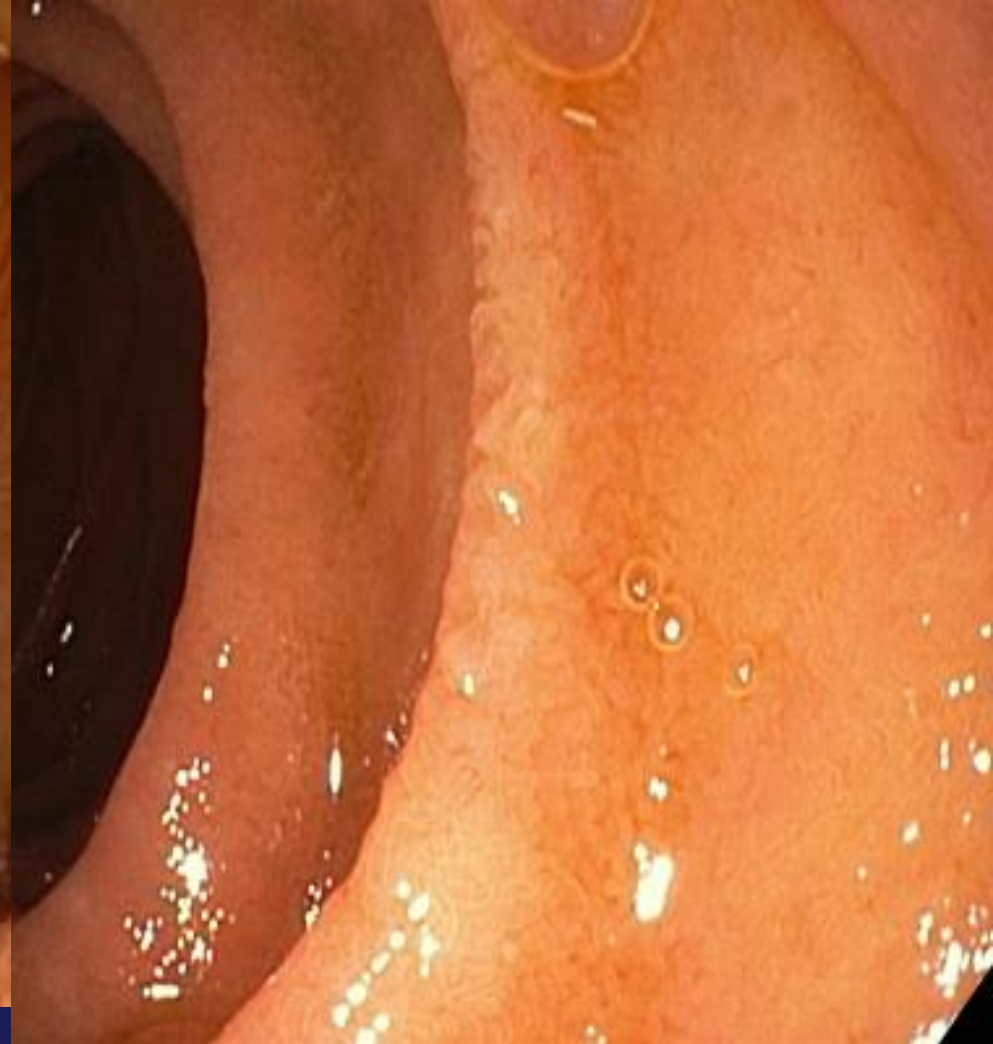
Zdá se, že horní hranice referenčního rozmezí by měla být podstatně nižší !

Makroskopický vzhled duodena

Normální klky duodena

pacient s celiakií

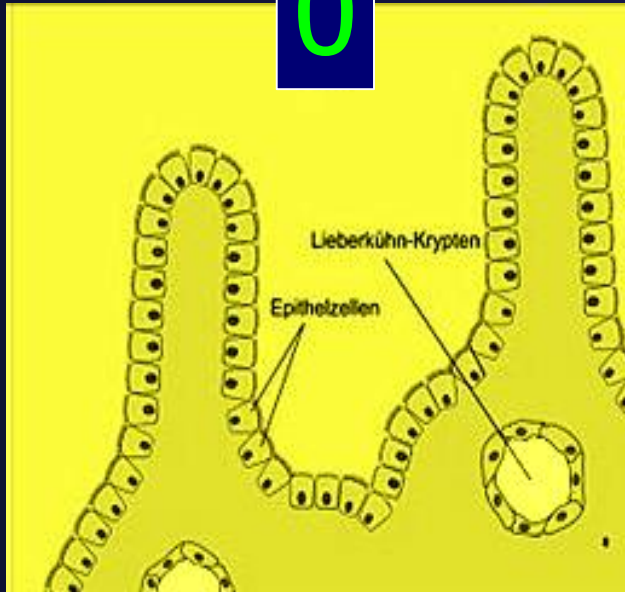
Vývoj změn trvá zpravidla léta

Marshova klasifikace

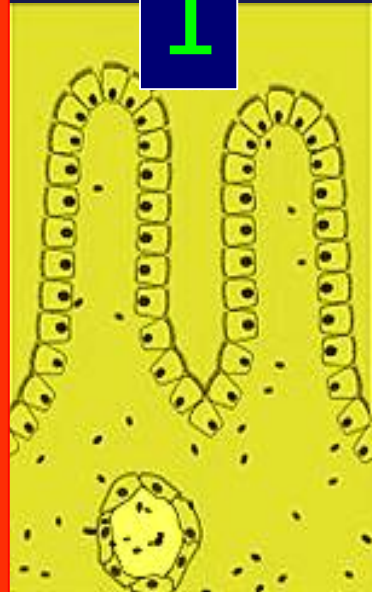
„1995“

0

Intraepitelové
lymfocyty pod 40

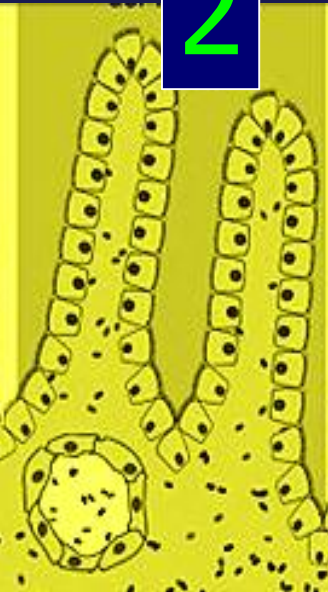
1

Hyperplazie krypt

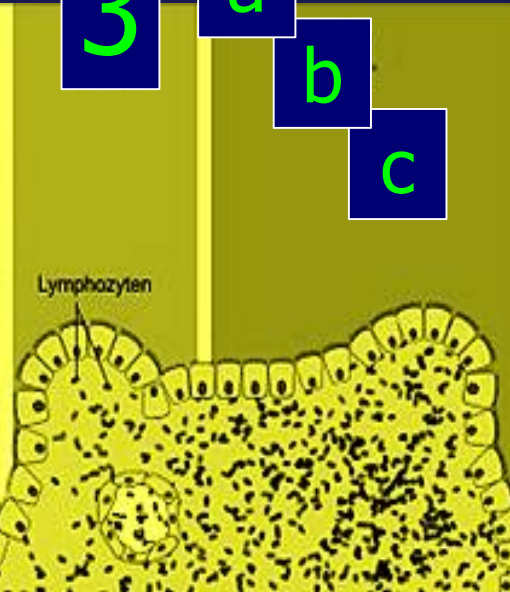
Intraepitelové
lymfocyty nad 40

2

Lymfocytární
infiltrace
stromatu

3

Atrofie
klků:
malá
těžká
úplná

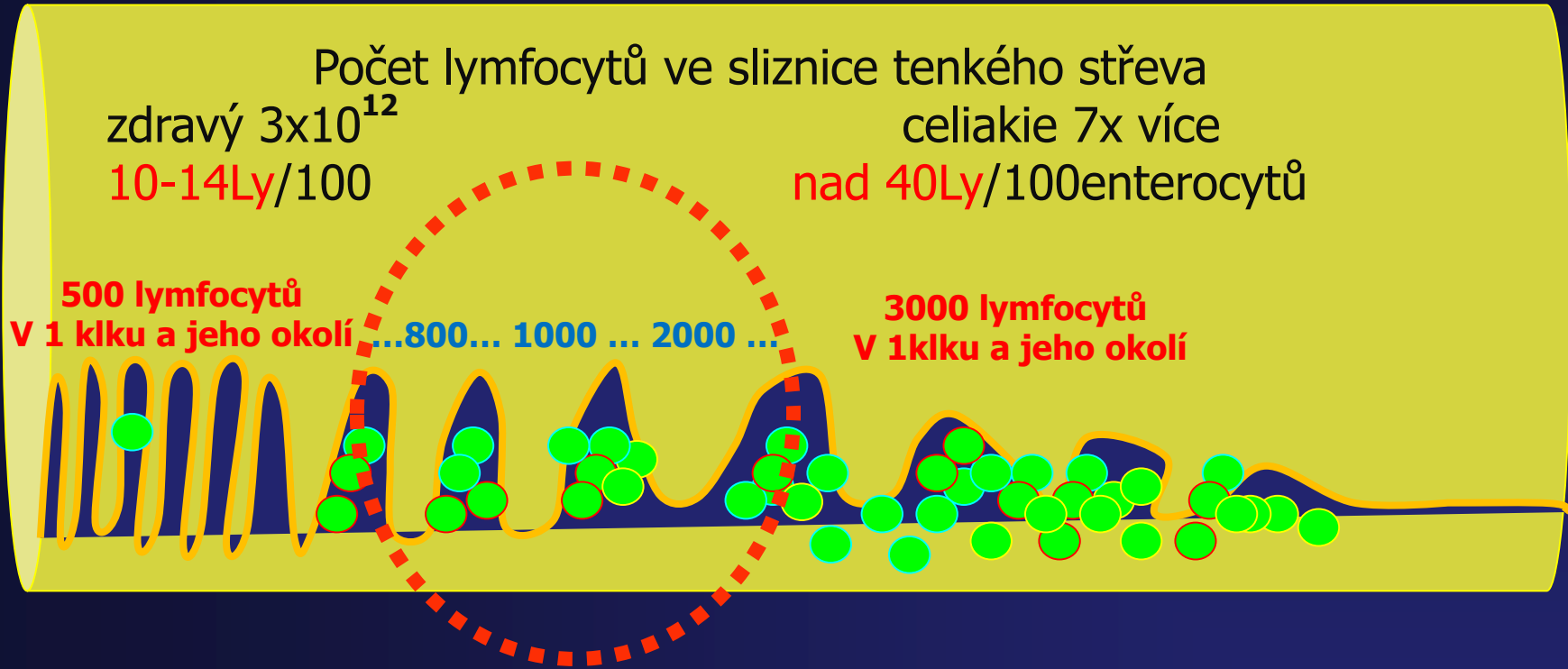
Počet lymfocytů ve sliznici tenkého střeva
zdravý 3×10^{12}
10-14Ly/100

celiakie 7x více
nad 40Ly/100enterocytů

500 lymfocytů
V 1 klku a jeho okolí

...800... 1000 ... 2000 ...

3000 lymfocytů
V 1klku a jeho okolí

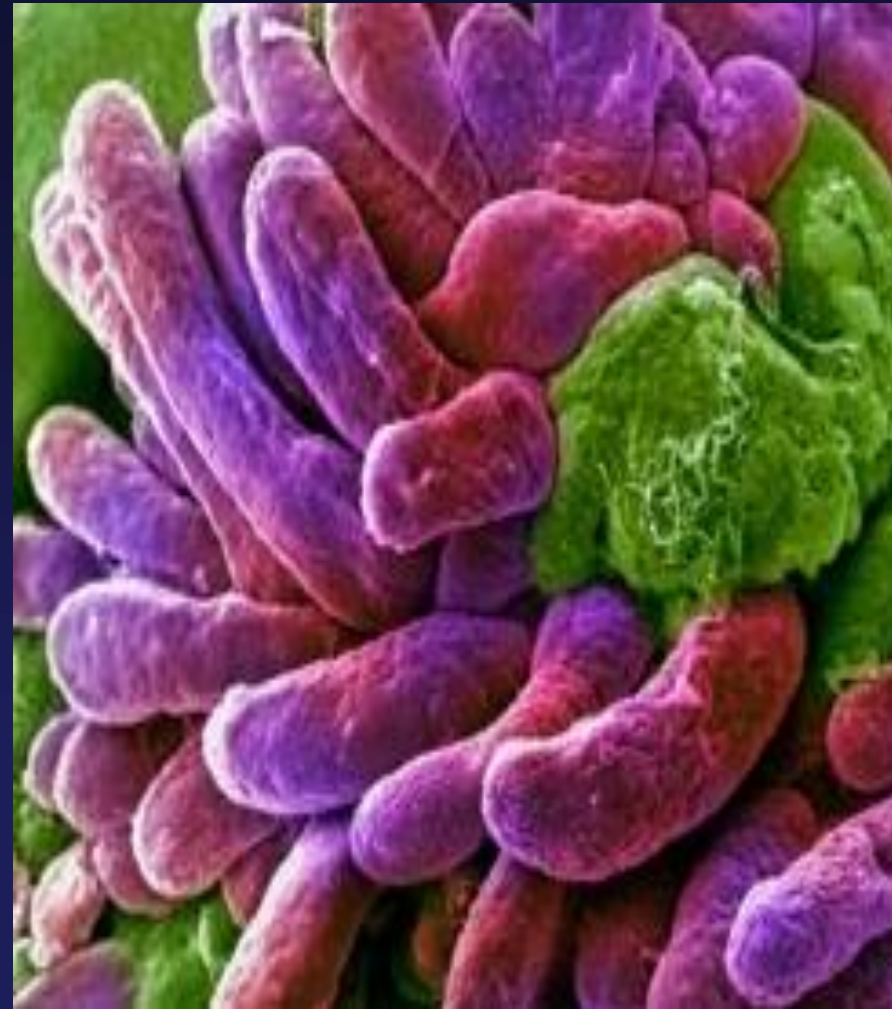

Počet lymfocytů v klku

- 250 LY ve zdravém klku
(+250 lymfocytů v jeho okolí)
- 3000 LY v celiakálním klku

Poznámka:

Pomnožení lymfocytů jenom na 2-násobek znamená nárůst asi 200-300 miliard buněk ... a to je již asi velikost jednoho laloku štítné žlázy?

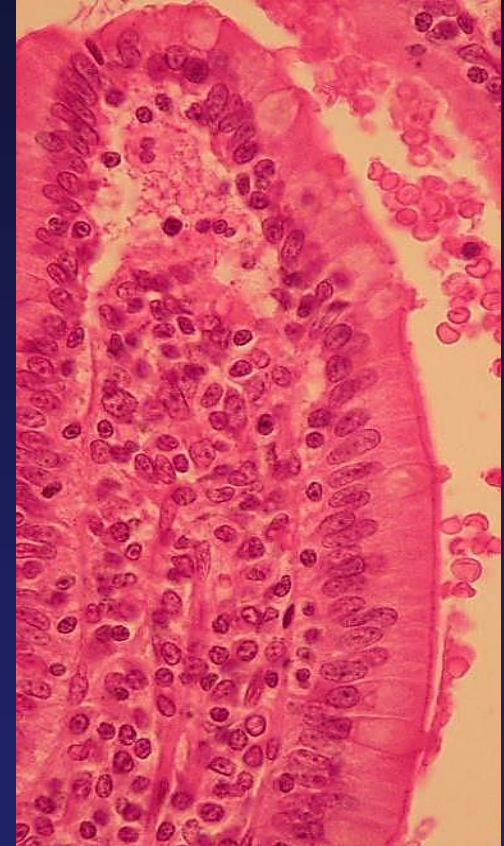

Infiltrace klků lymfocyty

Zdá se, že infiltrace klků lymfocyty
v rozmezí **14-40** lymfocytů/100 enterocytů
může znamenat vyvíjející se klinický problém!

**A nejspíše nárůst množství lymfoplazmocytů
udává nárůst hodnoty protilátek
v laboratorních testech**
(tj. IgG,A,M proti tTG, gliadinu, endomysiu ...)

Závěr

1. **Nehledat** jenom pacienty s celiakie, ale **hledat** pacienty, kteří **potřebují „omezit lepek“**
2. **Myslet** na to, že pacient s nonceliakální dyspepsií či alergií na lepek je jeden z nejčastějších pacientů v našich ordinacích
3. Imunologické **testy**: Zdá se ...
  - rovnocennost** imunoglobulínů IgG, IgA, IgM, **IgE**
  - rovnocennost** testů tTG, gliadinu, endomysia, žitné a jiné moukyi malé „navýšení hodnot“ testů (i když jsou negativní) hodnotit „opatrně“

Závěr

4. Histologie: "mírná infiltrace" klků lymfocyty nad 14/100 enterocytů, může znamenat vyvíjející se klinický problém.

5. Endoskopie nemusí být jednoznačná a nemusí nám pomoci ve stanovení diagnózy a řešení problémů pacienta

5. Kvalitní ultrazvuk trávicí trubice - vhodné vyš. u všech pacientů s dlouhodobou ev. funkční dyspepsií

6. Zamyslet se, zda ve vztahu „dyspepsie a lepek“ bychom neměli hledat pacienty jinak definované? Např. intestinální či žaludeční astma?

Děkuji za pozornost

